

NAGRODA (222) sb f

Pierwsze a pochylone, o oraz drugie a jasne (w tym w pierwszym a 8 r., w drugim 3 r. błędne znakowanie).

sg N nągroda (45). ◇ G nągrody (56). ◇ D nągrodzie (1). ◇ A nągrodę (78). ◇ I nągrodą (11). ◇ L nągrodzie (8). ◇ pl N nągrody (7). ◇ G nągrod (5); nągród (1), nągr(o)d (4). ◇ A nągrody (8). ◇ I nagrodami (2). ◇ L nagrodach (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Zapłata za pracę, za zasługi, za uczynki dobre lub złe (w sferze materialnej i niematerialnej); merces Vulg; praemium, solutio Modrz (161) : BibRadz Ex 1 arg, 4.Esdr 3/33, 1.Cor 3/15; Bo dażz ubogiemu kęś chlebá ábo pieniądz] poprawdzie mały kósz/ ále owo łowko Bog miły zapłác/ wielka tho nagrodá RejZwierc 95, 140; BudBib Ruth 2/12, Is 35/4 [2 r.], Thren 3/63; winni áby byli karáni/ á dobrzi nagrodámi poćiełzáni [boni praemis officerentur]. ModrzBaz 136, 139v; SkarJedn ktv; KochOdpr Cv; KochPs 27; ZapKóscier 1595/89; Cnotá (ták ieft bogáta) nie może wźiác łzkody/ Ani łye téz ogláda na ludzkie nagrody KochPieś 44; ZawJeft 43; ActReg 80, 100; Gratuito – Darmo, bez nągrody. Calep 464a; Nie trzebá twému oycu o nagrodę prośić. Sławá głośna po świecie dofyć to nagrody GórnTroas 25, 19 [2 r.]; GrabowSet G4; LatHar +8v, [+10]; Idź dobrze gdzie cię cnotá twoiá powoływa/ Bo tám wielką nagrodá ciebie oczekiwa. KolakSzczęśl C4; SarnStat 2, 78, 79, 347, 449 (9); Y wedle załług twoich/ łłuzna ábyć káždy/ W tym twoim Regimenćie/ był nagrodá ząwždy. GosłCast 18; Kruźzec waźnieyfe/ y rzadkie kleynoty/ Przeto ich w feru fwym łługá twoy Pánie Słufźnie pilnowác nigdy nie vftáne/ Wiedząc nagrodę/ którás ty zgotował SzarzRyt A3v.

nagroda za co (31): LubPs L, Z6v; BibRadz Iob 20/29, 2.Mach 8/33; Kwártałów nie liczyl/ ále páńłtwá wzięte/ Co im były nagrodá zą prace podięte, Prot D2; GórnDworz Hh7; HistLan E2v; Weźmiefz zą to łwą nagrodę/ łławy dobrej łzaniec. BielSpr b2; KochMon 29; PaprPan ktv, D2, M2v; ModrzBaz 58v; KochPs 65; SkarŻyw 480; CzechEp 59; Wiele bich miał wilitzac ludzi godnich ktorzi załluzbi łwe nagrodi niemeli PaprUp G3v; ActReg 6; LatHar 249, 271; WujNT 81, Mar 8/37; GrabowSet Y2v; SarnStat 21, 136, 908, 1051; KlonKr C3; CzahTr 12v; PaxLiz C2v, D2v.

nagroda od kogo (6): BibRadz Iob 20/29; SkarŻyw 480; LatHar 271; WujNT 217; SarnStat 136; Nagrodá od vmárłych. SkarKaz 383a marg.

nagroda czego [=za co] (14): GórnDworz Bb7; BiałKat 371; wielce pomagáią zasługi ludzi Slácheckiego łtanu przeciwko tey Rzeczypołpolitey/ ktora zą nieiáką nagrodę załług vftáwiłá im to Práwo [quae hanc praemii loco legem eis fixerit] ModrzBaz 27v; Piotr S. przy wyznáni y nagrodzie troiákiego záprzenia wźiác Pálterłtwo wźytkiego świátá. SkarJedn d8v; Nągrodá zły[ch] przykłádów d[zi]śieyłzych. SkarŻyw A4 marg; StryjKron 421; ZawJeft 42; GrabowSet N; WujNT 641, 693; SarnStat 79; Porzućił miecz łwoy, y wśyłtkie kłopoty, Vfáiąc, ze miał mieć nagrodę cnoty. KlonKr Bv; o ludzie męźne y ferdeczne nietrudno, bo pewni łą nagrody pracey łwey VotSzl C2v, C2v.

nagroda czemu [= za co] (1): NĄydówánié obyczáiu/ którymby poczćiwie záłłuzeni ludzie nagrodę przyłtoyną łłuzbóm łwym mieli SarnStat 79.

nagroda komu (11): *LubPs* Z6v; *BibRadz* Ez 29/19, *Sap* 2/22; *Prot* D2; *BudBib* Sap 2/22; zwycięzcy żadna nagrodą/ zwyciężonému zaśię pewna nędzǎ. *OrzJan* 43; *SarnStat* 136; *SkarKaz* 4. Cf »stała się nagroda«.

W przeciwstawieniach: »nagroda ... kara (1), karanie (2), kaźń (3), nagabanie, niewdzięczność, obowiązek« (9): *ModrzBaz* 9, 99; *StryjKron* A6; *CzechEp* 32, 59; *PaprUp* G4v, wżyfłtko to/ chociaż fǎ rzeczy zacné y wielkié/ nie fǎ nagrody cnoty/ ále obowiązki niewoléy. *OrzJan* 44; Bo tyło ná duży iest zapłátá/ á ciáło/ ktore to co dużǎ kazǎła wykonywǎło/ bez nagrody y karǎnia w źiemi y prochu zołtǎie. *SkarKaz* 3b; *CzahTr* B4.

W charakterystycznych połączeniach: *nagroda okazuje się; pewien nagrody; pojsć w nagrodę; tracić na nagrodzie; nagrodę czuć, folgować, obiecować, potkać, wrocić, zgotować, zostawić; nagrodą pocieszać; nagrody czekać, pragnąć, szukać, nie tracić; nagroda boża, doskonała, dostateczna, godna (2), ludzka, niejaka, obfita, obiecana, przystojna (6), słuszna (6), sowita, sroga, trojaka, uczciwa (2), wielka (4), większa, wszelaka (3), zacna, znaczna, żadna.*

Fraza: »[komu] stała się nagroda« = *fiat retributio Vulg* (3): A iefli będziefz Bogǎ chwalił/ tedyć fię telz łtanie nagrodǎ [et si servieris Deo, reddetur tibi]. *BudBib* Tob 4/15, *Eccle* 44/17[18]; *WujNT* Luc 14/12.

Zwroty: »cierpieć nagrodę« (1): Zǎ co nagrodę o zły Boleflǎwie, Cierpiłz po śmierci *KlonKr* C3.

»(od-, po)da(wa)ć nagrodę, za, w nagrodę, miasto nagrody; nagroda oddana będzie« [szyk zmienny] (8:3:1:1;1): Pan mi dał miǎłto nagrody ięzyk/ ktorým go będę chwalił [*Dedit Dominus linguam mercedem meam, et in ipsa laudabo eum*]. *BudBib* Eccli 51/29; *GórnDworz* Ii4; *BudBib* Ps 28/4, 137[136]/8; *StryjKron* 457; kiedy łtaniemy wżyfłcy przed łtolicǎ Chriřtułowǎ/ tǎm łkrytości wżyfłtkie łerdeczne obiǎwione będa/ y o kǎżdego nabożeńłtwie/ łprǎwiedliwy rozłǎdek/ y nagrodǎ przyłtoyna kǎżde^{mv} oddǎna będzie. *NiemObr* 17; *WisznTr* 2; *PaprUp* G4v; *OrzJan* 44; *WujNT* 154, 641; W Ten czǎs łcześniełiwé panowanie Królewłkié/ nietylko moc bierze/ ále [...] przyłtoyné nagrody [*collata digna remunerationis* *JanStat* 22] łwoim wierným poddǎnym oddǎie. *SarnStat* 80; *PaxLiz* C2v; *SkarKazSej* 670b.

»mieć nagrodę« [szyk zmienny] (12): *HistLan* E2v; *PaprPan* tv; Vczyćielowie godnych y słuźnych nagrod/ á vczniowie żadnych niemǎiǎ [*non satis digna praemio*]. *ModrzBaz* 135v; *SkarŻyw* 480; *PaprUp* G3v, H; od żebrakǎ inłzey nagrody człowiek hoyny á bogoboyny nie ma/ iedno że mu rzecze: Bog záplǎć *GrabowSet* A2v, H2; *WujNT* 2.Cor 6/13; *SarnStat* 79 [2 r.]; *CiekPotr* 63.

»nagradzǎć nagrodę« (2): Nie co mǎło záiedzie słuǎǎ twoy zá Iordan z królem/ á przecz mi nágradza krol nagrodę tǎkǎ [et ut quid retribuet mihi rex retributionem istam]? *BudBib* 2.Reg 19/36, *Ps* 137/8.

»nawrocic nagrodę« (1): Day im wedle vczynku ich y wedle zlości łkutkow ich/ wedle dziełǎ rǎk ich/ day im/ náwróc im nagrodę (*marg*) wł: oddǎnie. (-) ich. [*redde retributionem eorum eis*]. *BudBib* Ps 27/4.

»odnieść nagrodę« = *ferre mercedem Pol Ani* [szyk zmienny] (3): *BibRadz* 2.Mach 8/33; Nád to łtyłkowǎnie onych/ ktorzi fię ztobǎ w towarzyłtwo wdǎli ná woynę: iefli od ciebie tǎkiew nagrody nieodnołzǎ iǎkiew czekǎli *ModrzBaz* 107v; *PaxLiz* D2v.

»o nagrodę prosić« (1): Nie trzeba twému oycu o nagrodę prosić. Sławą głośna po świecie dofyć to nagrody *GórnTroas* 25.

»przywrócić nagrodę« (1): Oto ia wzbudę ie od mieyfca tego do kthoregoście ie byli záprzedali/ á przywrocę nágradę [*reddam retributionem vestram*] wálzē ná głowy wálze. *BibRadz Ioel* 3/7.

»nagrody spodziewać się« [szyk zmienny] (2): [*Apostól*] páłł owieczki páńfkie/ ná onego iednego przednieyżego páłtyrzá pogładáiąc/ y od niego fię nagrody fspodziewáiąc. *NiemObr* 43; *WujNT* 217.

»stanąć za nagrodę« = *wystarczyć* (1): A nákoniec gdy nászą pracą porátowani do widzenia fię twarzy Bożej vmárli podniofá; vmieią nam záś oddać modlitwámi swoiemi zá námi/ ftanie nam zá nagrodę. *SkarKaz* 383b.

»(u)czynić nagrodę« [szyk zmienny] (8): [*Chrystus*] ná fwym cyele dofyć flufzną nagrodę vczynić raczył zá wyftępkí náłze. *LubPs* L; Nawyżlzy ftwarza wizytko/ á czyni nagrodę fzalonemu y przestępcy. *BibRadz Prov* 26/10; *KochOdpr* B4; *KochPs* 39; *SkarŻyw* 484; *KochMRot* B3v; *WujNT* 635 marg; *SarnStat* 21.

»wziąć nagrodę, za nagrodę, brać nagrodę, za nagrodę« [szyk zmienny] (5:1:1:1): *Prot* D3v; *BielSpr* b2; *BudBib* 4.Esdr 4/34[35]; *BialKaz* M2v; Záprzedaleś nas lud fwóy práwie nie bogáto/ Abowiemes nagrody żadnéy nie wzięł zá to. *KochPs* 65; *SkarŻyw* 102; *PaprUp* G3v; *LatHar* 271.

Wyrażenia: »godny (a. godzien) nagrody« [szyk 3:1] (1): Ieft káždy wierny flugá nagrody fwey godny. *Prot* D3; *PaprPan* D2; Przed ludźmi rycerškimi: ten który popełni Co naywiftsze łotrostwo, zá godnego nagród, Doftoieńftw, vdáie fię. *CiekPotr* 78; *CzahTr* I2v.

»nadzieja nagrody« = *spes praemiorum* *Modrz* (3): Bo to ná dobrego fzołtyfá należy/ fędzic swoie obywatel/ á wfzytkich boiáźnią karania/ y nádźieią vcźciwey nagrody w powinności ich zátrzymáwac *ModrzBaz* 99, 119, 134.

»w obyczaj nagrody« = *jako nagrodę* (1): á to fnađz w obyczaj nágrady przerzeczonych Powiátów. *SarnStat* 1044.

Szeregi: »nagroda (i) cześć« [szyk 2:1] (3): A Ták odpráwiwlyzy to/ mowmy iáką nagrodą y cźcią [*praemis ac honoribus*]/ ták Miłtrzowie/ iáko vcźniowie w náukách máią być zatrzymáni. *ModrzBaz* 131; *OrzJan* 44; *SkarKaz* 244a.

»nagroda (i) dostojenstwo (a. dostojność)« = *praemiis et honoribus* *Modrz* (2:1) (3): co ma być więcej wáżono niż wfzytkie nagrody y doftoieńftwá/ ktore iedno człowieká ná świecie potkác mogą. *ModrzBaz* 135v, 134; *CiekPotr* 78.

»obietnica i nagroda« (1): y co zá różnica ták między docześnymi cíelefnymi káźniámi zakonnymi á káźniámi Ewánielitfkimi duchownymi wiecznymi: iáko też y między obietnicámi y nagrodámi ták onego/ iáko y tego przymierza *CzechEp* 32.

»nagroda albo oddawanie« (1): Bog który oddawa Iehowa/ (*marg*) Wł: Bog nagród/ álbo oddáwań. etc. (–) bo oddawáiąc odda [*quia Deus retributionum Dominus reddendo reddet*]. *BudBib* *Ier* 51/56.

»nagroda i (a) płaca« [szyk 1:1] (2): Cnotá [...] Sámá oná nagrodą/ y płacą ieft fobie *KochPieś* 44; *GrabowSet* N.

»nagroda i pociechy« (1): Oto ia/ którym twego niedawno litował Niefcześcia/ y ná frogą Párkę fię fráłował/ Teraz/ nagrodę fłyfząc/ y pociechy twoie/ O zacny Rádźiwile/ y lam pióro fwoie Tobie gwóli odmieniam *KochEpit* A2.

»nagroda i wdzięczność« (1): Nagroda Rycérzkim ludzióm od Królá Iego M. y wdzięczność zá ich połługi *SarnStat* 136.

»zapłata, (i, abo) nagroda« [szyk 4:4] (8): Czemu f z cnotliwi fłudzy iego/ niemáią wźiąć nagrody y zapłaty. *BiałKaz* M2v; *SkarŻyw* 103; *ActReg* 76; Praemium – Zapłata, nagroda. *Calep* 835b; *WujNT* 217, 218, 641; *VotSzl* B4v.

»zasługa i nagroda« (1): to mógl Bog vczynić: ták zgoła procz wfzelákíey záłługi czyíey/ y wfzelkíey nagrody *CzechRozm* 218v.

»nagroda ani zysk« (1): ták rozumieć masz [...] ábyś pożyczzał/ nie fpodziewáiąc fię żadney nagrody/ áni zyłku dla onego pożyczku *WujNT* 217.

W przén (5) : *BibRadz Gen* 15/1; *KochPs* 20; *SkarŻyw* 284; Ieden ieft Pan fmutku/ y nagrody. *KochTr* 25; Miedzy dobrym á złym roznice żadney: wfzytkie nagrody cnot ámbicia pośiádlá. *PowodPr* 78.

2. *Odplata, odszkodowanie, rekompensata, wyrównanie strat, szkód; compensatio Calep, Cn; solutio Modrz; pensatio Cn* (61) : *ZapKościér* 1587/70v; *GórnRozm* C4v; Przetosz za odeściem tych Prowincyi y zamnieyszeniem Prouentow Skarbu W.X.Litew^{skiego} nagrody potrzebuiemy. *ActReg* 41; *Compensatio* – Nągróda, zarównanię. *Calep* 226b.

nagroda czego [= za co] (7): *KochOdpr* C3v; *ModrzBaz* 80 [2 r.], 96v; *SkarŻyw* 261; A ná nagrodę wfzelkíego niedbáłłtwá y niedoftátkow moich/ y záraz ná podźiękówanie zá wfzelkie dobrodźieyfłwá twoie/ ofiáruieć tobie tegoż Syná *LatHar* 92; *SkarKaz* 5b.

nagroda za co (9): *HistLan* B; *WujJud* 93; *CzechRozm* 218, 219; fza vtratyę ych dal yem nagrodyę poi trzeciý m.lyczby prufzky *ZapKościér* 1582/35; *KochFr* 86; *LatHar* 8, 351; *SarnStat* 612.

W połączeniu szeregowym (1): zá podięciem iákíey ná woynie fzkody/ w koniech ábo w ryłztunku/ mógl mieć przyłtoyne y pewne praemium, opátrzenie ábo nagrodę. *VotSzl* C2.

W przeciwstawieniach: »nagroda ... karanie, krzywda, szkoda (8), utrata (2)« (12): *BielKron* 254; Bo połpolicie to bywa/ iz wczem kto fzkodę podiał/ w temże zásię fłzuka nagrody. *ModrzBaz* 74v, 119; *SkarŻyw* 257; *ZapKościér* 1582/35; *KochFr* 86; *ActReg* 12; Olbráchtá vbieżawłzy fłtanáł Bóg zá fzkodę Y temu/ wźiął oyczyłtę páńłtwo zá nagrodę. *KochFrag* 43; *SarnStat* 303, 936; gdyż naipierwíza krzywdá fłtanowi Duchownemu síłálá fie [...] tedy Rzeczpołpolitá trudno fie do częgo dobrego vkołýfáć ma/ poki fie w tym fłufzna nagrodá nie pokaże. *PowodPr* 26; *KlonWor* 25.

Fraza: »nagroda się stáć ma [komu]« (2): nagrodá ma fie síłáć vkrzywdzonému wedłóg fłufzności *SarnStat* 612; *SkarKaz* 3b.

Zwroty: »nagrodę (u)czynić« [szyk zmienny] (16): *HistLan* B; Nadto Grekom nagrodę przystojną Trojanie Uczyniá *KochMon* 29, 35; A iáko troiáko Páná Bogá obrażamy/ fercem/ ięzykiem/ y vczynkiem/ ták też troiáko Bogu zá to nieiáką nagrodę czynimy *WujJud* 93; *BiałKaz* M2v; *CzechRozm* 218, 219; Záś z máiętności wywołánego/ niechby vczyniono nagrodę vkrzywdzonemu [*solutio fieret iniuriam passo*] *ModrzBaz* 122; Cożeście w ten czás czynili kochánkowie náuk/ ktorzi mácie

zwierzchność? coście za nagrodę czynili miłtrzym wálzým [*Quam referebatis gratiam praeceptoribus*]/
ktorym zacności włóczano *ModrzBaz* 132v, 119; *KochOdpr* C2v; *LatHar* +8, 112, 351; *SarnStat*
897; A kiedy dwoie bydlę wczyni w czym łzkodę/ Muśifz ie wydác: ábo wczynić nagrodę. *KlonWor* 25.

»nagrodę mieć« (1): Kroi Stéphan darmo gwałtem wziął y zktorego prawa aczby condescenfią
wczynił ale nagrody obiecaneý niemiał. *ActReg* 9.

Wyrażenia: »nagroda ukrzywdzonemu, uszkodzonemu, uszkodzonego« [*szyk 5:1*] (3:2:1): Z
máiętności iego/ niechby byłá nagrodá wkrzywdzonemu [*solutio fieret iniuriam passo*] *ModrzBaz*
139v, 122; tedy y tym od nieprzyaciela wzkodzonym/ y tym którzy dla gwałtowney R.P. potrzeby/
łzkody popádli/ de bonis rebellium, qu caufam damni dederunt, ma bydź z práwá nagrodá *SarnStat*
1226, 612, 1225 [2 r.].

»nagroda szkód, za szkody« [*szyk 2:2*] (3:1): *ActReg* 75; powinien będzie łam Sąd [...] łzkód
nagrodę nákazác wedle liquidáciiéy łtrony wkrzywdzonéy przez iuráment. *SarnStat* 847, 1274 [2 r.].

Szeregi: »nagroda i dosyćuczynienie« (4): z krzywd y z łzkód wczynionych y z iáwnéy obrázy
łłufznéy nagrody y dofyćuczynienia [*emendam et satisfacionem JanStat* 244] nie wczynił *SarnStat* 897.

»nagroda i wetowanie« (1): [*przodkowie*] nam przykład do nagrody y wetowania ich wtrat wkazáli
SkarŻyw 261.

W przen (2) : Ná nagrodę wpadku Anielskiego łtworzony człówek. *SkarŻyw* 258 marg, 258.

a. *teol.* *Zadośćuczynienie (warunek sakramentu pokuty)* (10) : Przetoż do Pokuty prawdziwey
y nagrodá y poiednání bliźniego/ potrzebnie należą/ także miłosierne yczynk y iáłmużny.
WujJudConf 90v; *CzechRozm* 218 [2 r.]; Nagrodá wpokucie. *SkarŻyw* 140 marg; *LatHar* 146; *WysKaz*
28; *SkarKazSej* 707b.

W charakterystycznych połączeniach: nagroda dostateczna, przystojna, słaba, słuszna, trojaka,
wszelaka (2); nagroda w pokucie; dzieje się nagroda.

nagroda czego (1): oblecz na łię nowego Adámá/ á nagrodę przyłtoyną tego coś komu winien/
iáko być może/ wczyniwłzy/ ćwicz y obieray łię w modlitwách/ pościech/ y iáłmużnách *LatHar* 112.

nagroda za co (1): Troiáka zá grzechy nagrodá. *LatHar* 112 marg.

Zwrot: »uczynić nagrodę« (1): Rácź mię omyć przenaczyłtśzą krwią twoią: odpowiaday (Oycu
niebiełkiemu) y wczyni dołtáteczną nagrodę zá mię. *LatHar* 71.

Synonimy: 1., 2. *oddawanie, odpłata, zapłata*; **a.** »dosyćuczynienie«, *dosyćuczynność, wetowanie.*

Cf NAGRODZENIE